

s-au succedat în principat, autorul face o scurtă considerație asupra organizării comitatense din 1861, oprindu-se la proiectele guberniale din 1863 și 1864 — acesta din urmă prevăzând împărțirea Transilvaniei în 9 unități administrative. Legea n-a mai putut fi dezbătută însă din cauza prorogării și apoi a dizolvării dietei.

Oprindu-se asupra acestui capitol, autorul procedează la o prezentare a relațiilor Viena—Pesta, modificările survenite în orientarea politică vieneză, tatonările mai întâi, tratativele mai apoi, dintre cele două capitale și, în fine, pactul dualist. Fișec, este prezentată atitudinea românilor, modul în care au primit sacrificarea lor și a intereselor lor, revolta și încercarea lor de a se opune, boicotarea dietei de la Cluj din 1865, Memoriul din 1866, Pronunciamentul de la Blaj din 1868, constituirea partidelor naționale în 1869.

Volumul cuprinde, în final, un număr de patru anexe: statistica alegătorilor transilvăneni după legile electorale din 1848 și 1863 și cei conșcriși la vot pentru alegerile din 1869 pentru dieta Ungariei, tabele întocmite pe baza datelor extrase din Arhivele Statului Budapesta și Arhivele de Stat din Cluj-Napoca precum și, firește, un Indice onomastic.

Lucrarea pe care ne-am propus să o prezentăm atenției specialiștilor — dar deopotrivă nespécialiștilor iubitori ai istoriei pământului românesc din arcul intracarpatic — se remarcă nu numai prin documentația deosebit de amplă pe care se bazează și nu numai prin organizarea internă a materialului. Se cere remarcată permanenta încadrare a istoriei românești în ansamblul general european, compararea permanentă a unor situații și fapte cu altele, similare, din alte țări și provincii ale imperiului și, mai departe, din Franța și Anglia. Remarcăm deasemeni limbajul cărții care captivează de la prima până la ultima pagină — de parte de stilul în general rigid al lucrărilor de gen. Pornind de la și bazându-se pe date și documente — de arhivă în primul rînd — autorul reușește, tocmai prin acest limbaj propriu, pe care îl stăpînește cu precizie, să creeze o viziune amplă și clară a problemelor epocii, a luptei românilor, a eșecurilor și a succeseilor lor, dînd impresia lectorului că este parte integrantă a acestei mari frămîntări românești concentrată în jurul dietei sibiene.

O remarcă se impune pentru sugestiva suprapoartă a lucrării semnată de Florian Alex. Milan, pentru acest tricolar frînt încă pentru perioada prezentată în lucrare, dar care va cunoaște întregirea sa definitivă și ireversibilă după actul de la 1 decembrie 1918.

Rodica Irimescu

Gheorghe Ghimeș, *Gîndirea social-politică, antimonarhică și republicană din România*, București, 1979, 435 p.

Lucrarea lui Gheorghe Ghimeș, apărută la sfîrșitul anului 1979, în Editura științifică și enciclopedică, are un caracter antologic, cuprinzînd un vast material documentar asupra gîndirii social-politice al poporului român de-a lungul timpului, — de la Dimitrie Cantemir și prezentînd material și fapte din 27 de autori (istorici, ziariști, oameni politici, etc.), redă 81 de articole complete și 24 fragmente (de articole) privitoare la ideea republicană, precum și 44 de documente din diferite arhive.

Studiul lui Gheorghe Ghimeș este elaborat în urma cercetărilor numeroase, atît a materialelor mai sus menționate, cit și a celorlalte lucrări monografice și

antologice apărute pînă în prezent, în răstimpul a peste 8 decenii, decînd ideile socialismului au pătruns în toate provinciile românești, idei mobilizatoare susținute de cadre devotate scopurilor urmărite, ca Constantin Mille, Constantin Dobrogeanu Gherea, Anton Bacalbașa, etc.

Ideea de republică este prezentă din timpuri vechi la români. Domnitorii români nu au deținut puterea prin „dreptul divin“, erau aleși de Sfatul domnesc, ideea de succesiune nu era cunoscută nici uzitată. Este de subliniat mențiunea lui Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei“, unde, referindu-se la existența unor ținuturi care cuprindeau zeci de sate și unde după patru secole de existență se mențineau vechile obști satești: Cîmpulung în Suceava, Vrancea în Putna și codrul Tigheciului în Fălciu. În document se arată: „...locuitorii din cele trei ținuturi ale Moldovei nu sînt supuși nici unui boier și fac la un loc un fel de republică“ (p. 57).

Autorul menționează și răscoala lui Gheorghe Doja, la 1514, care a avut un caracter antimonarhic pronunțat, cînd Doja a dat o proclamație prin care cerea doborîrea monarhiei și proclamarea republicii.

Nici cronicarul moldovean Grigore Ureche nu se împăca cu ideea de conducere autocratică a țării, conducere la bunul plac al domnului unde legile, dreptatea sînt un apanaj al acestuia.

Un fiu al pămîntului hunedorean, Ion Budai Deleanu s-a distins prin afirmarea ideilor sale republicane în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, idei pentru o nouă așezare a societății, pe baze democratice. În „Țiganiada“, el atacă cu putere instituția monarhică: „...în monarhie numai monarhul poruncește după voie și ceilalți caută s-asculte“; fiind un adept a lui J. J. Rousseau, el se pronunță astfel: „...în republică nu se dau porunci volnicești, ci după legi așezate și toți cetățenii au asemenea drepturi“... pentru că republica este o stăpînire unde precum norodul așa și cei aleși din norod să aibă cuvînt și sfat la trebile țării de obște“. (p. 60).

Influențați de revoluția franceză, un grup de boieri moldoveni, din „starea de jos“, au întocmit, în 1802, la Iași, un proiect de constituție românească de orientare republicană „Plan sau formă de oblăduire republicană“.

Documente prețioase sînt redată în volumul pe care-l prezentăm, privitoare la mișcarea lui Tudor Vladimirescu; menționăm documentul inedit, provenind din comitatul Hunedoara, prin care nobilimea alarmată se adresează consilierului comitatens astfel: „Știrile care în fiecare zi vin tot mai numeroase din toate părțile, ne încredințează în mod neîndoicnic, că poporul e pregătit de răscoală îndreptată împotriva nobilimii funciare, amenințînd-o cu pieirea și monarhia...“ (p. 75).

Acțiuni cu caracter republican premergătoare revoluției de la 1848 s-au produs în diferite ținuturi românești. Autorul se oprește la cîteva din acestea așa cum a fost cea a societății secrete „Constituția“ din Lugoj, la 1830 al cărei inițiator a fost Dimitrie Stoichescu, care tindea spre așezarea statului pe baze constituționale, mișcare inspirată din ideologia burgheză, — în curs de formare, programul urmărind să fie realizat prin ridicarea maselor populare. Este o manifestare pentru înfăptuirea unui stat de formă republicană. O altă societate conspirativă româno-polonă de data aceasta, s-a organizat în anul 1834, de către tînărul revoluționar polonez Adolf David, refugiat în Transilvania, cu sediul la Sibiu, dar care avea ramificații și în Banat precum și în Țara Românească. Principalul obiectiv al societății era unirea politică a țărilor române într-o republică de-

mocratică; pe lângă aceasta se preconiza egalitatea cetățenilor, drepturile și datoriile lor, desființarea titlurilor de noblețe, vot universal, libertatea muncii, reforma agrară etc. (p. 78). În anul 1838 în Țara Românească Ion Cîmpineanu a elaborat „Declarația de principii a partidei naționale” și proiectul de constituție, care proclama „suveranitatea română, patria slobodă și independentă a tuturor românilor”, iar în Moldova se înregistrează, în 1839, „Conjurația federativă”, condusă de Radu Leonte, care urmărea să îndepărteze regimul autocrat a lui Mihail Sturdza. Demnă de menționat este și activitatea revoluționară, desfășurată de o societate secretă, organizată și condusă de Dimitrie Filipescu, în Muntenia la 1840, care își propunea lichidarea regimului feudal și instaurarea unei republici democratice. Preocupări descoperite cu ocazia anchetelor organizate de autoritățile de stat. În urma analizei acestei ultime acțiuni, organizată în diferite provincii românești, autorul ajunge la concluzia că exista un program unic, care viza constituirea „statului daco-român” și care a avut drept rezultat împlinirea aspirațiilor naționale pentru acea etapă, cînd gîndirea progresistă din țara noastră, ca și ecoul revoluției franceze au contribuit substanțial la pătrunderea și răspîndirea ideii republicane, ca cerință a progresului social, instaurarea unui regim republican și democratic.

O dată cu declanșarea revoluției de la 1848, afirmarea ideii de republică devine un obiectiv principal. Nicolae Bălcescu lansînd lozincă „Domnia poporului prin popor”, el a dat un conținut complet acțiunilor ulterioare despre existența republicii, despre realizarea sa în țara noastră, „...care trebuie să fie nu numai națională ci și democratică și socială”. Bălcescu cerea, în mod răspicat, ca domnia să fie desființată prin lege, pentru că „...ori cît ai scădea din putere, domnia rămîne tot domnie și ori cît vei înfrîna pe un domn, anevoie va fi a-l face pe el... a uita vechiul obicei, a-l opri de a se crede măcar mare stăpîn al țării din mila lui Dumnezeu” (p. 85). Bălcescu susținea că pentru stările sociale românești este necesară instituirea unei republici democratice, cea mai potrivită formă statală, deosebind-o categoric de republica aristocratică. „...zic, democratică, ca să arăt că puterea statului și drepturile lui trebuie să fie în mîna poporului întreg, și a o deosebi de republica aristocratică, în care puterea este în mîna unor oameni ce se cheamă nobili sau boieri”. (p. 84).

O figură reprezentativă a revoluției din 1848, a fost Simion Bărnuțiu, care a elaborat studii temeinice despre structura statului republican, luînd de bază republicile — greacă și romană —, pe care le-a tratat principalelor obiective ale aspirațiilor poporului român, atît în cadrul revoluției de la '48, cît și mai tîrziu cu prilejul unirii țărilor române. Bărnuțiu era un adversar hotărît al monarhiei ca și Bălcescu, „...fie ea despotică absolutistă sau ereditară, pămînteană sau străină”, combătînd cu deosebire principiul dinastic, generator de privilegii și care poate crea inegalitatea între oameni. La fel ca și Bălcescu, Bărnuțiu susține că pentru români forma statală cea mai bună este republica „...pentru că e cea mai acomodată după natura lor și a umanității” (p. 98).

Un alt militant de seamă din '48, C. A. Rosetti, un înfocat partizan al unirii cu celelalte popoare care au aceleași aspirații cu românii, declară: „Voim o republică română și o s-o dobîndim îndată ce ne vom uni cu noi înșine și cu celelalte popoare revoluționare, mai ales acum, cînd se va deschide lupta cea mare între tiranie și libertate, între privilegiați și popoare”. Iar Cezar Bolliac participant activ și el la revoluția din '48, adept convins al unirii forțelor revoluționare împotriva tiraniei, scria în 1848: „...astăzi nu sînt luptele între cutare și cutare

nație, între cutare și cutare împărat; astăzi este o singură luptă în toată Europa, este lupta între libertate și tiranie, între popoare și dinastii" (p. 118). După înfringerea revoluției, Bolliac se situează pe poziții antidinastice, sprijinind cu toată puterea alegerea lui Alexandru Ion Cuza, susținând și reformele progresiste din vremea lui, iar când cercurile reacționare au pus problema aducerii unui prinț străin în țară, el s-a împotrivit cu vehemență, declarând: „... Ori care naturalizare, p-a mică sau p-a mare veți oferi-o magestății ce voiți să cereți, nu-i poate fi de nici un folos, și mai adaugă un pericol asupra voastră care nu recunoașteți nici datoriile nici natura, nici religiunea, nici legile țării noastre; care, după ce a-ți vîndut opinia iarăși privilegiile arvuniți și țara străinului“ (p. 121).

Autorul analizează în continuare realizarea unirii Moldovei cu Țara Românească și alegerea în fruntea țării unite a lui Alexandru Ion Cuza care a creat un cadru prielnic pentru înlăturarea rînduielilor feudale și dezvoltarea relațiilor de producție; pe plan social se afirmă tot mai pregnant cele două clase principale, cu interese opuse: burghezia și proletariatul. S-a creat un cadru propice care a condus la cucerirea independenței naționale, și făurirea statului național unitar, înfăptuirea consecventă a obiectivului revoluției democratice. În această situație se remarcă diversificarea și amplificarea activității politice și ideologice, printre care și a gândirii social-politice și acțiunii practice revoluționare pentru republică.

Chiar cu ocazia votării plebiscitului din mai 1866 pentru aducerea lui Carol de Hohenzollern, s-au produs manifestări fățiș ostile față de principele străin, cum a fost cea din Căiuț (județul Bacău), precum și acțiunea grănicerilor de pe linia Dunării care au respins însăși ideea aducerii principelui străin votînd împotriva instaurării lui Carol. Neîncrederea și ostilitatea maselor față de principele străin, coroborate cu aspirația întregului popor spre realizarea unității și independenței naționale în cadrul unui stat democratic, au generat, de-a lungul anilor manifestări deschise împotriva reprezentanților dinastiei hohenzollerniene, contribuind astfel la dezvoltarea gândirii și acțiunii practice republicane, care a cuprins mase tot mai largi și a cunoscut forme variate de manifestare.

Ziaristul Al. V. Beldiman militant convins și consecvent antiregalist nota: „A sosit timpul cînd trebuie să încercăm a lupta în contra însăși a formei de guvernămînt, să răsturnăm regalitatea... Răsturnînd regalitatea vom înființa guvernul democratic al mulțimii: republica populară și democratică“ (p. 188).

Cu hotărîre deosebită s-a ridicat și marele om de cultură Ion Heliade Rădulescu în Adunarea deputaților, unde se hotăra aducerea lui Carol pe tronul țării, declarînd energic: „... Voiți a urca pe tronul țării pe un străin căruia să-i dați țara moștenire din tată în fiu? Nu vă jucați cu viața și viitorul unei națiuni. Ea nu poate fi moștenire decît a ei însăși...“ (p. 134).

Unul din cei mai aprigi adversari ai dinastiei și a regelui Carol, precum și adept convins a republicanismului a fost Gheorghe Panu. El a desfășurat o activitate intensă pentru a pregăti spiritele pentru o altă formă de guvernămînt în care regele și dinastia să lipsească: „Voi lucra la răsturnarea regelui Carol I însă, nu pentru ca să aduc pe un alt Carol pe tron... ci pentru a suprima pe toți Carolii și toate dinastiile străine și pămîntene în Țara Românească“ (p. 179).

Militanții socialiști susțineau, în general, că pentru orînduirea socialistă republica constituie forma de guvernămînt cea mai potrivită: „Cine zice socialism, nu poate să nu înțeleagă și republică. Forma regalității nu poate să fie cu nici un chip forma de guvernămînt socialistă... Socialiștii, lucrînd pentru socialism,

lucrează de la sine pentru republică”, scrie C. Mille, care însă deosebește republica burgheză de monarhie precizând că forma burgheză republicană este o formă superioară formei monarhice, dar apreciind că deosebirea dintre ele „este așa de mică și folosul iarăși așa de mic, încît pentru muncitorii socialiști este aproape totuna a avea o republică burgheză sau un regat burghez” lucru dovedit de republicile din Occident unde totul a rămas ca înainte „numai firma s-a schimbat” (p. 257).

În continuare, lucrarea se oprește la Constantin Dobrogeanu-Gherea care a exprimat cu deosebită forță de convingere idealul republican, analizînd în articolul „Socialismul și Republică”, necesitatea înfăptuirii acestei republici, care să folosească întregii națiuni. El scria: „dacă voim sincer desființarea monarhiei atunci trebuie să căutăm să distingem rădăcinile, temeliiile acestei instituțiuni. Dacă noi vom putea organiza pe muncitori și a-i face să capete stăpînirea politică, dacă prin această stăpînire politică vom reuși ca mijloacele de producție, unelte și pămînt, să nu mai fie în mîna unei singure clase ci în mîna unei națiuni întregi (p. 266).

V. G. Morțun, deputat socialist, a propus Camerei deputaților în 1891 un proiect de lege prin care: „Cele 12 moșii, care alcătuiesc dotațiunea Coroanei instituită în 1884, se vor relua în stăpînire de stat, se vor parcela și pune imediat în vînzare în conformitate cu legea vînzării bunurilor statului” (p. 280). Era una din dezideratele și revendicările sociale ce vor fi înscrise în statutele Partidului Social Democrat, constituit în 1893.

Analizînd răspîndirea ideilor socialismului în România precum și activitatea organizatorică a mișcării muncitorești, condițiile pentru constituirea, în 1893, a P.S.D.M.R. care a înscris în programul său dezideratul înfăptuirii republicii, ca singură formă posibilă și combatibilă cu socialismul, autorul subliniază că în programul P.S.D.M.R. au fost înscrise totodată deziderate democratice și unele revendicări antimonarhice ca „restringerea prerogativelor regelui și mai ales a dreptului de a schimba ministerele, de a dizolva și proroga corpurile legiuitoare alese”, precum și întoarcerea domeniilor coroanei la stat” (p. 283). Datorită acestui eveniment, combatibilitatea socialiștilor, a presei, a crescut în mod vizibil, instituția monarhiei fiind supusă unui continuu atac, ieșind în evidență anumiți luptători care înfruntau rigorile legii sub toate aspectele.

N. D. Cocea a fost unul din cei mai de temuți adversari ai principiului dinastic și a persoanei regelui, și republican convins care a desfășurat o lungă și prestigioasă activitate antimonarhică și republicană. Sub conducerea lui, revista „Facla” a dus o virulentă luptă împotriva regimului monarhic, pentru instaurarea republicii. Evocînd însinguratul an 1907, renumitul publicist a scris „Jertfa celor 12.000”, în care aducea un omagiu martirilor țărănimii, și formula un aspru rechizitoriu la adresa regelui și a regimului.

Revista „Facla” sub conducerea lui N. D. Cocea, a polarizat, în coloanele sale, multe condee de scriitori și publiciști, animate de concepții republicane. Asupra acestora, autorul se oprește în continuare.

Un condei ascuțit și deosebit de apreciat împotriva monarhiei și a persoanei regelui a fost cel folosit de Tudor Arghezi. În magistralul său pamflet „Omul cu ochii vineți”, cunoscutu scriitor referindu-se la persoana regelui, la „bineface-rile” îndelungatei sale domnii scria: „...După 40 de ani de domnie avem un rînd de bube: anul 1907... 80 la sută analfabeți, și fiindcă banul este cuvîntul de ordine — corupția acută... lume mai căzută nu poate fi decît aceea în care

prestigiul adevărat îl are banul, încoronat într-o zi de 10 mai, odată cu creștetul hohenzollernului de la gurile Dunării" (p. 334).

Crearea Partidului Comunist Român, în anul 1921, a inaugurat o nouă perioadă în lupta maselor populare împotriva exploatării și asupririi, pentru făurirea societății socialiste. P.C.R. chiar în condițiile ilegalității, a continuat să propage necesitatea luptei maselor muncitoare pentru cucerirea puterii în stat, pentru realizarea unui stat de formă republicană. Când, în anul 1927 s-a produs așa numita „criză dinastică“, și partidele burghez-liberal și național-țărănesc au instituit „regența“, numai pentru a-și menține influența asupra palatului regal, P.C.R. demasca politica filomonarhică și antipopulară a partidelor burgheze, avertiza opinia publică despre pericolul „carlismului“ pentru democrație, declarând că: „Proletariatul nu poate în genere lua înăuntru unui stat monarhic o atitudine de indiferență față de problema: monarhie sau republică... mai ales în momentul de față, când criza prin care trece monarhia ridică pe planul actualității problema republicii“ (p. 367).

Actul proclamării lui Carol al II-lea ca rege a produs adânci nemulțumiri în rindul maselor muncitoare, presa muncitorească manifestându-și dezaprobarea față de monarhie și chemând muncitorimea la luptă pentru realizarea dezideratului republican. În ziarul „Proletarul“ se scria următoarele: „Prin socialism — la înlăturarea tuturor jugurilor economice și politice, prin socialism spre democrație politică și economică, spre republică politică și socială, iată lozinca limpede și precisă a proletariatului...“ (p. 376).

În 1931, în rezoluția Congresului al V-lea al Partidului s-a precizat că „puterea economică și politică se află în mâinile marii burghezii și a marilor boieri semifeudali“, și că „în fruntea puterii monarhice de stat se află primul boier — regele“. Ca atare s-a tras concluzia necesității înlăturării monarhiei și instaurării republicii, ca proces necesar și inevitabil al trecerii în perspectivă la socialism. Acțiuni aprige au desfășurat în februarie 1933 muncitorii cefești și petroliști, împotriva politicii antipopulare a regimului burghezo-moșieresc în frunte cu monarhia. Un articol din „Scinteia“, din același an, luna mai, consemna: „...Cel mai mare moșier și acționar din România... Carol al II-lea este primul călău al poporului muncitor de la orașe și sate... Carol al II-lea este în fruntea acțiunilor de asasinare a muncitorilor și țăranilor în luptă“ (p. 378).

Un alt prilej pentru afirmarea luptei antimonarhice a maselor muncitoare din România l-a constituit aniversarea regală din 1935, când se împlineau 5 ani de la preluarea tronului de către Carol al II-lea. Iată bilanțul celor 5 ani de domnie al lui Carol al II-lea publicat de „Scinteia“ din 12 iunie 1935: „Sîngele muncitorilor cefești ucși în februarie 1933, sîngele cald al țăranilor împușcați pentru că s-au răsculat contra perceptorilor, sau au cerut porumb de hrană, izlaz pentru vite și pămînt de muncă, gemetele sutelor de mii de muncitori și țărani schinjuți în becurile poliției și siguranței, ...din ordinul regelui călău Carol al II-lea, pentru că s-au ridicat pentru drepturile de viață și de muncă a maseilor largi, ale poporului muncitor punctează zi de zi domnia de 5 ani a regelui fabricantilor, moșierilor și jandarmilor din România“ (p. 384). Actele aventuriste l-au dus pe Carol al II-lea cu pași repezi spre o dictatură personală, devenită în februarie 1938 dictatură regală. Iată cum aprecia un articol din „Lupta de clasă“ situația nou creată: „...Dictatura regală este o dictatură a unor cercuri reacționare dominante ale capitaliștilor și moșierilor... În fruntea acestei dictaturi stă regele dictator, cel mai mare capitalist și moșier din România“ (p. 387).

O expresie deosebit de puternică a întregii activități antimonarhice și republicane a Partidului Comunist Român a fost apariția, în anul 1940, a broșurii intitulată „România sub domnia lui Carol al II-lea de Hohenzollern”. Consacrată unui deceniu de domnie a acestuia, documentul trăgea o astfel de concluzie: „... 10 ani de domnie a lui Carol de Hohenzollern au fost 10 ani de lux și de desfriu pentru clica regelui Carol, 10 ani de exploatare și opresiune sîngeroasă, de chinuri și lipsuri pentru populația muncitoare...” (p. 403).

În anii dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist, P.C.R., deși acționa în condițiile grele ale ilegalității, războiului și terorii fasciste, a găsit forța necesară pentru a se situa în fruntea luptei poporului român pentru libertate și independență națională. Punînd în centrul preocupării și activității sale revoluționare obiectivele naționale, antiimperialiste și antifasciste ale mișcării de rezistență pe care a organizat-o și a condus-o, P.C.R. a continuat să exprime în documentele sale și dezideratul restaurării republicii. Înfăptuirea insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944 sub conducerea nemijlocită a Partidului Comunist Român, a creat condițiile pentru instaurarea, în martie 1945, a „guvernului popular compus din reprezentanții celor ce muncesc”, și apoi, în continuarea procesului revoluționar, la 30 decembrie 1947, a „Republicii populare”. Abolirea monarhiei și proclamarea republicii au devenit posibile și necesare pentru trecerea la etapa socialistă a revoluției, a reprezentat încheierea inevitabilă și victorioasă a unui proces istoric. „Ca rezultat al procesului dezvoltării istorice — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea consacrată celei de-a XXV-a aniversări a proclamării republicii —, al luptei revoluționare a maselor populare conduse de partid, la 30 decembrie 1947, poporul român și-a luat soarta în propriile mîini, instaurînd Republica Populară Română, patria tuturor celor ce muncesc de la orașe și sate... Crearea republicii constituie deci, o înclinare a luptei duse de-a lungul secolelor de poporul român, de forțele sale înaintate, pentru eliberarea națională și socială, pentru neatîrnare, progres social și o viață mai bună”.

La împlinirea a 32 de ani de la proclamarea republicii, ca formă statală în România, lucrarea lui Gheorghe Ghimeș constituie prin conținutul ei cît și prin forma de prezentare a materialului bogat și foarte interesant, o veritabilă „carte de învățătură”, care se impune atît atenției specialiștilor cît și tuturor iubitorilor istoriei.

Adela Herban

Mircea Popa, Valentin Tașcu, *Istoria presei literare românești din Transilvania*, Cluj-Napoca, 1980, 282 p.

Adresată în primul rînd celor care se preocupă de cercetarea fenomenului literar românesc, dar deopotrivă și celor care se apleacă asupra descifrării trecutului nostru cultural în general, lucrarea semnată de cei doi cercetători clujeni, vine să umple un gol și să ofere un util și eficace instrument de lucru menit să faciliteze cercetarea — atît cea a istoriei literare cît și cea a istoriei propriu zise, pentrucă, așa cum subliniază însăși autorii „presa are o istorie a ei, legată de timp și de fenomenele social-politice”, ea contribuind la formarea opiniei publice, la informarea și la sondarea ei. Și chiar dacă Avertismentul inserat în loc de prefață încearcă să te pună la adăpost de eventuale căutări fără răspuns